

In promptu causa est, desidiosus erat.
OVID. I de *Bened. amor.*

Pediculi cum a pulicibus invitati ad pinguis hominis opparatas epulas, avidius prædulcem suæcum exegerent, ille hoc morsu concitatus, inimicum investigavit, et quia pediculi tardius reptabant, necavit; pulices vero, quia saltu insidias illius frustrati fuerant, salvos dimisit. Sic nempe inertia facultates, existimatio, ipsaque vita amittitur. *Æsopus*, fab. xxxviii, 2.

Otium et Reges simul et beatas perdidit urbes. CATULLUS ad *Cassium*.

Otia si tollas, periere cupidinis arcus,
Contemptæque jacent et sine luce faces.

(Ovid. de *Amor.*)

Gornis ut ignavam corrumpant otia corpus?
Ut capiant vitium, ni moveantur aquæ?

(Idem I *Pont.* vi.)

Quo te eamque die nil sancti egisse putabis,
Hunc tibi, vel positus disperisse puta.
Ita nec in minimis ponas dispensia damnis,
Ere potest nullo vel breve tempus emi.

(Petroneus in *Epigr.*)

Si tibi perpetua vigil est cura salutis,

Otia perpetuo deliciosa cavo.
Hostis apricantem quoties videt inferus hostem,
Semper victrici currit ad arma manu.
Sed timet impicium manumve, pedumve la-
bo re

Aut mentis vigili sollicitæ studio. (Idem.)

Uxor pigra cum ob otium a viro graviter multata objiceret, se injuria verberari, cum nihil fecerit, responsum accepit a marito, hæc ipsa de causa verberari, quod nihil fecisset. PONTAN. p. I, *Attic. Bellar.*

Nux, asinus, campana, piger sine verberare cessant;

Hæc dura, hic tardus, hæc tacet, ille jacet.

Sed simul ut ferri plagam sentire, vel almi,

Hæc cadit, hic pergit, hæc sonat, ille studet.

(PONTAN. p. II, *Bellar.*)

ADAGIA.

Ut mala devites, aliquid fac, otia vites,
otia dant vitia. BULLERUS. V. *Otium*.

O mibi prætoricos referat si Jupiter annos,
Sera nimis stultæ est cantio desidiæ.

(Id. V. *Desidia*.)

AUCTORES.

Jacobus Marchantius in *Horta Pastorum*, tr. VII, per novem lectiones.

Joannes Buseus in *Panario*. V. *Aecidia* et *Pigritia*, et *Tepiditas*.

Philippus D'Outreman in *Pedagogia christiano* p. I, cap. xvii, § 8.

Jacobus Alvarez t. II, l. I, p. II, cap. xiii.

Bernardinus Rosignolius lib. II de *Discip.* *Christ.* c. xviii.

Cassianus I. X de *Instit. renunt.*

Henricus Engelgrave p. II. *Lucis Ev. Dom. Septuag.*

Matthias Faber. conc. II in *Septuag.*

Petrus Canisius p. III, § 9, f. 147.

Thomas Stapletonus text. v in *Dom. Sept.*

Josephus Mansi *Bibl. Morali* tract.

ADULATIO.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est, juxta S. Thomam, excessus in aliis delectandis, verbo vel facto commissus. S. THOM. II, I, q. iii, art. 1.

Vel juxta S. Augustinum, est facta cum fallaci laude seductio.

DIVISIO. — Dividitur a S. Thoma in *mortalium* et *venialium*. Mortalis est, quando quis vel de peccato mortali laudat alterum; vel ut graviter ei noceat in corpore vel anima. Venialis est, cum exceditur in laude alterius ex sola aviditate delectandi, vel boni alieni consequendi, vel mali cuiuspiam evitandi, idque sine alterius gravi detrimento contingit.

EX SCRIPTURA.

QUALITAS. — In ore suo pacem loquitur cum amico suo, et occulte ponit ei insidias.

JER. ix, .

In malitia sua lætificaverunt Regem, et in mendaciis suis Principes. OSEE VII, 3.

Simulator ore decipit amicum suum. PROV. xi, 9.

Homo, qui fictis blandisque sermonibus loquitur amico suo rete expandit gressibus ejus. Idem. xxxix, 6.

Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula blandientis. Ib. xvii, 6.

FIGA. — Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis. PROV. i, 10.

Corripit me justus in misericordia, et increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguit caput meum. Ps. civ, 5.

DAMNUM. — Qui justificat impium, et qui condemnat justum, uterque abominabilis est apud Deum. PROV. xvii, 15.

Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est, in ore suo pacem cum amico loquitur, et occulte ponit ei insidias. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus, aut in gentem hujusmodi non ulciscetur anima mea? JER. ix, 8.

Qui dicunt impio: justus es, maledicentis ejus populi. PROV. xxiv, 24.

Ve, qui consunt pulvillos sub omni cubito manus, et faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis, ad capiendas animas! EZECH. xiii, 18.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Proprie hæreticorum est adulari, et eorum qui decipere cupiunt audientes, dicente Apostolo, hujusmodi enim Christo Domino non serviunt, sed suo ventri, per dulces sermones subvertunt corda innocentium. Semper insidiosa, callida, blanda est adulatio, pulchreque apud Philosophos definitur blandus inimicus. S. HIERON. I, I, cont. *Pelag.*

Collaudare delinquentes longe plus est, quod ad supplicii pertinet æstimationem, quam delinquere, idque jure optimo, eo quod hoc suffragium proficiscatur ab animo plane corrupto et insanabili morbo laborante; siquidem is qui, dum peccat, condemnat interim peccatum suum, poterit aliquando ad se redire, at qui laudat malitiam, is se privavit curatione, quam adfert poenitentia. S. CHRYS. h. II, de *David et Saul*.

Adulatio omnibus applaudit, omnibus salve dicit, prodigos vocat liberales, avaros ait esse parcos et ad rem attentos, lascivos appellat urbanos et aulicos, obstinatis et pervicacibus constantiæ titulum assignat. S. GREG. I, xxx, *mor.* c. xx.

Falsa laus adulatio est, falsa laus adulatoris, hoc est oleum peccatoris. Propterea et homines, cum falsa laude aliquem irriserint, hoc etiam de illo dicunt: Unxi illi caput. S. AUG. *comm.* in *Ps.* cxi.

Tales mendacia diligunt, veritatis destructores, odiorum inventores, satane media-

tores, Dei persecutores, fratres diaboli. Vos vero, fratres, si verberamini a lingua dolosa, humiliter et tranquillo animo dicite: Domine, libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa. Idem, in *Ps.* lxx.

Mortui morsu sepeliunt, cum peccatores peccatorem favoribus premunt. Quid enim est aliud peccare, quam occumbere? et sepelire, quam abscondere? sed qui peccantem laudibus prosequuntur, extinctum sub verborum suorum agger abscondunt. S. GREG. I, IV *Mor.* c. xiv.

Quisquis male viventibus adulatur, pulvillum sub capite jacentis ponit, ut, qui corrigi ex culpa debuerat, in ea fulva laude quiescat. S. GREG. *sup.* *Ezech.* hom. xi.

Quid de amore non venit honor, non honor, sed adulatio est. S. BERN. *sup.* *Cant.*

Oleum peccatoris, est dilectio simulata verborum, que adulationibus et blandimentis nostras mentes (velut olei pinguedo) libenter ingrediens, rigorem veritatis emollit, et ad noxias cogitationes amoris ficti, vel potius ostentationis, perducit. CASSIAN. *sup.* *Ps.*

Quid adulationis unctio, nisi donorum emunctio? Quid commendationis allusio, nisi Prelatorum delusio? Quid laudis arisio, nisi eorumdem derisio? ALAN. de *complanet. nativ.*

Adulatores a voluntate vultum, ab animo verbum, a mente linguam, ab intellectu loquelam, amplo dissonis intervallo diffibulant. Plerumque enim exterius plausibiliter applaudendo collaudant, quos interius contradictoria delusione defraudant. Foris vultu applaudunt virgineo, intus scorpionis pungunt aculeo; foris adulationis mellitos complunt imbres, intus detractionis evomunt tempestates. Ib.

Emolliri adulationibus non solum fortitudinis non est, sed etiam ignavia. AMBROS. lib. I de *Offic.*

Adulatio fallax et crudelis est. AUG. I, II, *contr. Lit. Pett.* c. lxxvii.

Adulatio, si ad tempus suscipitur, augeatur. GREG. I, VII, *super Ezech.*

Sicut finis oratoris est dictione persuasisse, et medici medicina curasse; sic adulatoris est finis suaviloquio decepsisse. CHRYS. *super Ep.* ad *Thess.*

Adulari est seductorum. Ibidem.

Adulari egregie norunt avari. Idem, *super Ep.* ad *Heb.* h. xv.

FIGA. — Ne credas tuis adulatoribus, qui cum te adulationibus foverint, asini auricu-

las post te agitant, aut ciconiarum colla curvant, aut estuantes canis protendunt linguam. S. Hieron. *Epist. ad Rust.*

Non retineas amicos mensæ magis quam amicitia cupidos; qui enim tales sunt, si delicias detraxeris, illi quoque amicitias dissolvunt. S. CHRYS. hom. LIX. in *Matth.*

Beata mens, quæ perfectio hoc vitium vincit, nec adulatur aliquando, nec adulatori credit, quæ nec decipit alterum, nec ipsa decipitur. S. AUG. in ep. XVII ad *Demetr.*

DAMNUM. — Pessima vulpes occultans deceptor, sed non minus adulator blandus. S. BERN. s. LIII in *Cantic.*

Hoc est causa omnium malorum, hoc est quod virtutem maxime evertit, quod retardat ac reprimat studium multorum ad ea quæ sunt honesta: quando non solum non reprehendunt aliqui, sed etiam una cum iis, qui peccant, se oblectant, etisque gratulantur. S. CHRYS. apud *Drezel.* p. 1. *Phaet.* II.

Adulantium lingue alligant animas in peccatis. Delectat enim ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudator auditur. S. AUG. in sent. 137.

Duo sunt genera persecutorum, scilicet vituperantium et laudantium; sed plus persequitur lingua adulatoris, quam manus persequentis. Idem, in *Paul.* LIX.

In multis, isto maxime tempore, regnat hoc vitium, quodque est gravissimum, humilitatis ac benevolentia loco ducitur: eo fit, ut qui adulari nescit, aut invidus, aut superbus putetur. S. Hieron. ep. XIV.

EXEMPLA CATHOLICA.

FUGA. — Christus, teste S. Hieronymo, etsi pauperrimus, nulli tamen adulari voluit; ideo in urbe hospitium reperire non potuit, foris illud quærere debuit apud pedes. S. Hieron. in *Matth.*

Sigismundus Imperator uni e proceribus nimias laudes in se congerenti colaphum impexit, dixitque: Cur me mordes, adulator? AENEAS SILVIUS, l. I *Comm.*

Sed et Ladislaus, Rex Polonorum, simili castigatione adultores castigavit, causamque rogatus respondit: Ego percutientes me repercutio. DREX. p. I *Phaeton.* IV. § 3.

Carolus Quintus, Parisiis, publica oratione laudatus, oratori respondit: Grata mihi est affinis Regis in me benevolentia, sed laudes

tuæ, non qualis sim, sed qualis esse debeam, me docent. Ib.

DAMNUM. — Herodes Agrippa, cum a Tyrriis et Sidoniis apud quos perorarat, adulatorum exclamatum audivisset: « Dei voces et non hominis; » et hæc assentatione elatus, honorem divinum admisisset, ab Angelo Domini viscerum dolore ac putrefactione percussus dixit: En ego, ille vestra appellatione Deus, vitam relinquere jubeor, fatali necessitate coarcente vestrum mendacium, et quem immortalem salutastis, ad mortem rapior. JOSEPH. I. IX *Ant.* VII.

Justinianus Imperator, aliqui sagacissimus, quia Triboniano jurisconsulto cum assentatione dicenti, ipsum non moriturum, sed corpore animaque ad caelos migraturum, credit, et inde turgidior factus est, in hæresim postea prolapsus, misere periit. FAB. conc. I. in *Dom.* 22 post *Pent.*

Parisiis, os cloacæ ostenditur, in qua sepeliri se jussit quidam, quem sero penituit mali consilii et adulationis. Cum enim Regem propter angustiam rei pecuniariae tristis et sollicitus videres, et suisasset, ut ex minimis rebus a rustica turba in urbem importatis, unum, alterumve obolum per biennium dumtaxat exigeret; Regem autem felici successu consilii comperto, plures et graviores exactiones, atque in longius tempus facere adverteret, nec avertere amplius posset, præ tristitia et desperatione mortuus, in cloacam illam, in quam totius illius fori sordes conflunt, sepeliri voluit, ut hæc ratione et de seipso penam inconsulti consilii et adulationis sumeret, et alios, ne in idem vitium inciderent, admoneret. Ib. n. 10.

EXEMPLA PROFANA.

QUALITAS. — Clisophus tantus Philippi Regis Mædonum assentator fuit, ut cum eodem excolato et ipse oculo fasciis obligato prodiret, et cum claudicante claudicare inciperet. Si quem aerem cibum Rex ori admovent, etiam ipsum vultum contraheret, quasi pariter acrimoniam sentiret. Ib. n. 4.

Nicias Alexandri Magni assentator, cum Rex a musea se compunctum quæreret, ideoque velut sibi molestas alias quoque muscas abigeret: Aliis profecto museis, ait, hæc longe præstantiores ac strenuiores future sunt, ut quæ tam generosum sanguinem gustarint. Idem cum Alexandrum

sumpto medicamento cruciari torminibus videret: Quid, inquit, o Rex, nobis fiet, quando vos deos tormenta premunt? Ib. n. 2.

Antiochus, Rex Asiae, cum mutata veste regia, cervum insecutus, a via aberrasset, et in casam pauperum divertens, quærensque quid de Rege homines dicerent, audivisset, Regem quidem esse virum bonum, sed pravis consiliariis stipatum, quique seria regni negotia ob insanum venandi studium postponeret; mane convolantibus iterum ad se aulicis dixit: Hæc demum veritatem se intellexisse, nec a quoquam illorum ab eo tempore, quo ipsi servirent, liberio rem vocem audivisse. Ib. n. 6.

FUGA. — Alexander Magnus philosophum quemdam, qui antea familiariter utebatur, a suo consortio hæc una de causa removit, quod nunquam Regem objurgaret: Si enim, inquit, mala quæ facio, non intelligit, insipiens est; si intelligit et non arguit, est malevolus adulator; utrovis nomine dignus, qui a regia familiaritate plane arceatur. Ib.

Idem, cum Aristobulus de rebus ejus gestis librum scripsisset, multa que supra fidem conficta, coram ipso in navigatione recitaret, e manibus ei librum rapuit, et in Hydaspem fluvium projecti dicens: Te sic mergere deberem, tu hoc hæneo dignior esses. DREX. in *Phaet.* p. I, cap. 1, § 3.

Cum Antipater a Phocione iniquum aliquid jure amicitia peteret, respondit Phocion: Non potes, o Antipater, Phocionem et amicum habere, et adulatorem. Ib. § 4.

Cum Aristippus Diogenem olus in fonte lavantem videns dixisset: Si Diogenes vellet uti Regibus, ista non esset. Respondit Diogenes: Si tu ista comedere velles, Dionysio non adulareris, mallesque homo esse quam regius canis. Ib.

Augustus Imperator ludos spectans, pronuntiate mimo: O Dominum æquum et bonum! mox adulationem populi applaudentis manu vultuque suppressit, et sequenti die dicto vetuit, se Dominum appellari. FAB. l. c. n. 3.

Agesilaus, Lacedæmoniorum Princeps, intelligens Thasios sibi templa divinosque honores decrevisse ob beneficia ipsis præstita, quæsvit et legatis, an civitas eorum posset homines in Deos convertere? Cumque illi affirmarent: Agite, inquit, vos ipsos primum Deos facite, eo facto credam vobis, posse me quoque a vobis in Deum mutari. Ib. n. 40.

TOMUS I.

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut canicidæ dissimulantes et blande incedentes, subdole jaciunt laqueum et collis canum induunt; ita adultores blando sermone sese insinuant, incautos illaqueant homines. Ib. *Ecord.*

Sicut umbra, quidquid agis, imitatur; ita adulator, quocumque te vertas, sequitur. Ib. n. 4.

Sicut heliotropium se cum sole circumagat, noctu vero velut desiderio solis contrahit florem; sic gnathones se per omnia Principibus accommodant, ubi vero se eisdem displicere viderint, tristitia contabescunt. Ib.

Sicut maleolentes omnium rerum, quæ coram vident, colores induunt, ac mutant cum eisdem, solum rubrum et candidum non assumentes; ita adultores se omnium moribus conformant, solum animi candorem ac sinceritatem, et rubrum candorem erubescientia respuentes, juxta illud Alcibi: Et solum mores imitatur Principis atros, albi et pudici nescius. Ib.

Sicut specula intuentium imagines representant inverso ordine, quæ dextra sunt, sinistra, et quæ orientem spectant, ad occidentem spectantia; ita adultores, quos voce commendant, corde vituperant, quos in faciem laudant, a tergo ridet, præstantibus benevoli, absentibus infensi. Ib. n. 3.

Sicut meretriculæ bona omnia præter mentem amatoribus suis imprecantur; ita adultores iis quibuscum agunt. Ib. n. 5.

Sicut cervicalia et pulvilli videntur capitibus incumbentium reniti, et tamen cedunt potius, sequæ accommodant; sic adulator, licet fucatum dicendi libertatem assumat, et quedam carpere videatur, revera tamen magis se insinat, et reprehensionem in laudem vertit, quo fortius eum irretiat. Ib. n. 7.

Sicut pediculi corpora extincta deserunt statim atque sanguis, quo alebantur, evanuit, et sicut vermes triticum nacti non discedunt, donec vacuum reddiderint; sic adultores, quamdiu substantia illius, cui adhærent, salva est, manent, hæc perdita ipsi quoque discedunt. Ib. n. 30.

Sicut paupertini fiducias quærere solent quod choreuma dominis placeat; ita adultores omni hora serviunt auribus. DREX II, part. I, § 2.

DAMNUM. — Sicut oleo perunctæ muscæ

aut formicæ moriuntur; ita Principes assentatione et obsequio palponum in exitum trahuntur, et ipsi trahunt Rempubicam. PLIN. l. I, c. XIX.

Sicut lupi titillando et scalpendo asinos, prædam sibi eos faciunt; sic assentatores in perniciem intenti, blanditiis et mendaciis se insinuant, ut eam corrumpant. DREX. l. c.

Sicut ancillæ infantibus servientes agitant cunas et cantum adhibent, ut infantem sopiant; sic adulatores maligno suo cantu in profundum peccati soporem præcipitant peccatorem. FAB. l. c. n. 4.

ASCETICA.

Duo sunt, quæ circa hoc vitium specialiter notare debet Asceta. Primum est, ut certo sibi persuadeat, nihil adeo adversari scopo, quem Asceta præfixum habere debet, quam hoc vitium; cum enim præcipuus Ascetæ finis et studium eo dumtaxat tendere debeat, ut Deo soli placeat, ejusque gratiam possideat, facile apparet quantopere ab hoc suo scopo aberraret, si per adulationis vitium hominum sibi favorem gratiamque conaretur conciliare. Hinc sapienter quidam Asceta dixit: Non decet subditum, ut Superiorum (quanto minus aliorum?) favores ambiat. Qui enim ab his amari velit, debet etiam placere velle; quantæ autem hinc adulationes et simulationes sequuntur? Sin contraria incurras indicia, quis erit turbationum et offensionum modus? Universorum Domino placere, et ab eo diligi velle oportet, hominum de nobis sensa errabunde vagantur, aliorum invidiam creant, ac plurimum a spiritualis profectus libertate impediunt. Secure incedit, qui nunquam sibi amore digna adscribit.

Alterum est, ut solidum sciat modum, etiam se ab aliorum adulationibus innoxium conservandi, quem quidem solide docuit S. Gregorius sic loquens: Inter verba laudantium sive vituperantium, ad mentem semper recurrendum est; et si in ea non invenitur bonum, quod de nobis dicitur, magnam tristitiam generare debet. Et rursum si in ea non invenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiâ proslire. Quid enim si non omnes laudant, et conscientia liberos nos demonstrat? Habemus Paulum dicentem: Gloria nostra hæc est, testimonium conscien-

tiæ nostræ. Job quoque dixit: Ecce in cælo testis meus. S. GREG. l. XVIII Mor. c. v.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Quidam apud Senecam dicebat, adulatores dominorum suorum esse arisores, arrosos, et quod his duobus conjunctum est, derisores. SEN. ep. XXVII.

Cum Alphonsi Regis, in Siciliam navigantis, navem gaviæ aves circumvolarent, dicebat Rex ad suos: Sicut aves istæ tam officiosæ non sunt, ut hunc nobis honorem deferant, sed ut aliquid escarum projecimus, qua obtenta mox avolant; ita aliqui ex meis tamdiu mihi serviunt, quamdiu munera expectant; his obtentis obsequio subducunt. DREX. p. I.

Alanus adulatores Palatinos canes vocabat, quos pulchre describens Hugo Victorinus ait: Adulator est amicus in officio, hostis in animo, comptus in verbo, turpis in facto, lætus ad prospera, fragilis inter adversa, inflatus ad obsequia, anxius ad opprobria, immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honesta. lb.

DAMNUM. — Perniciosa adulatio perpetuum Regum malum est, quorum opes sæpius quam hostes evertit. CUL. l. VIII.

Plato adulatorem vocabat bestiam humano generi pestilentem, similem venefico, imo impuro dæmoni, qui animos incautos funestis epulis fovet, et sordibus noxiis inquinat; item prestigiatori, qui judicium et rationem aliis eripiat. Apud FAB. conc. i, in Dom. 22 post Pent.

Plutarcus adulatores appellare solebat patriæ et virtutis inimicos; Epictetus corvos, ut qui perinde viventium animos excecant, ac corvi mortuorum oculos effodiunt; Antistenes meretrices; Anaxilanus opum vermes; Constantinus Magnus lineas et sorices. lbid.

Crates eos, qui cum adulatoribus vivunt, aiebat non aliter esse desertos quam vituli sunt inter lupos. Neque enim illos adesse, quos oportet; neque cum iis, qui adsunt, habere societatem, cum sint insidiatores. LAERT. l. VI, c. v.

Pastor quidam cani oves suas custodiendas dederat, ideoque optimis pascebat cibis. Quia tamen his non contentus canis, etiam oves devoravit, pastor eum occidere voluit. Quod advertens canis dicebat ad illum: Quid me, qui unus ex domesticis tuis sum,

perdere cupis, et non potius ovibus tuis constanter insidiantem lupum interimis? Cui respondit pastor: Hoc ipso tu magis quam lupus morte dignus es, nam hic palam se meum et ovium hostem profitetur; tu vero sub amicitie specie quotidie imminuis gregem. LANGIUS in Polianth. V. eod.

Cum leo quondam graviter febricitaret, ideoque eum in hara fetida procumbentem reliquæ bestie visitarent, ex singulis quæsit, num fetoris quid persentirent? Ad quam questionem cum ursus, veritatem dicere volens, respondisset, intolerabilem se fetorem sentire, vix unguis leonis indignantis evasit; lupus vero, hanc indignationem effugere volens, omnia fragrantius quam balsamum olere dixit, ideoque ut falsus adulator a leone discretus est; unde vulpes, priorum damno respiciens, respondit, se gravi catarrho laborare, atque adeo vim discernendi odores amisisse. Quo astu leonis iram evasit. ÆSOPUS et HERODOT. l. III.

Bias interrogatus, quod animal esset omnium ferocissimum et noxium? respondit: Si de feris peruncetaris, tyrannus; si de mitibus, adulator. TYMPTUS VI, i, Mensæ convi. q. v.

Non male cecinit Seneca: Omne sub regno graviore regnum est; quia licet omnes Reges et Principes populis suis imperent, ipsi ab adulatoribus vicissim reguntur. lbid. q. i.

AUCTORES.

Mathias Faber conc. II in Dom. 22 post Pent.

Hieremias Drex. in Phaetone p. I c. I, II et III.

Laurentius Beyrlinek in Theatro vitæ humanæ. V. eodem.

Josephus Langius in Polyanthæ. V. eodem.

ADULTERIUM.

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est illicitus concubitus conjugati vel conjugatæ, juxta S. Thomam; vel juxta alios, alieni thori violatio. Et dicitur adulterium, quasi ad alienum thorum accessio, uti Gelasius Papa ait. S. THOM. II, II, q. CLIV, art. 8.

DIVISIO. — Dividitur in Simplex, cum scilicet alter ex concumbentibus est tantum conjugatus; et Duplex, cum uterque illorum matrimonio illigatus est.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Sic et omnis mulier relinquens virum suum, et statuens hæreditatem ex alieno matrimonio; primo enim incredibilis fuit in lege Altissimi; secundo in virum suum deliquit; tertio in adulterio fornicata est, et ex alio viro filios statuit sibi. ECCL. XXII, 32.

Omnes adulteri, quasi elibanus succensus a coquente. OSEE VII, 4.

Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit; furatur enim, ut esurientem impleat animam; deprehensus quoque reddet septuplum, et omnem substantiam domus suæ tradet: qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam. PROV. VI, 30.

FUGA. — Attende tibi, fili mi, et præter uxorem tuam nunquam patiaris crimen seire. TOB. IV, 13.

DAMNUM. — Nolite errare; neque fornicarii, neque adulteri regnum Dei possidebunt. I COR. VI, 13.

Fovea profunda os alienæ; cui iratus est Dominus, incidet in eam. PROV. XXII, 14.

Hoc nefas est, et iniquitas maxima. Ignis est usque ad perditionem devorans, et omnia eradicans genimina. TOB. XXXI, 11.

Turpitudinem et ignominiam congregat sibi, et opprobrium illius non deletur. PROV. VI, 33.

Filii adulterorum in consumptione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur.

tur. Etsi quidem longæ vitæ erunt, in nihilo computabuntur, et sine honore erit novissima senectus illorum. Etsi celerius defuncti fuerunt, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocationem; nationis enim inique diræ sunt consummationes. SAP. III, 16.

Hæc in Ecclesiam adducetur, et in filios ejus respicietur, non tradent filii ejus radices, et rami ejus non dabunt fructum. Derelinquet in maledictum memoriam ejus, et dedecus illius non delebitur. ECCL. XXIII, 34.

Si quis tetigerit hominis uxorem, morte moriatur. GEN. XXVI, 21.

Honorable concubium in omnibus, et thorus immaculatus; fornicatores enim et adulteros judicabit Dominus. HEB. XII, v. 4.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Quid in omnibus peccatis adulterio gravius? Secundum enim in penis tenet locum, et in prohibitionibus quidem homicidio assimilatur adulterium. CLEMENS PONT. apud March., tr. IV, lect. IX, prop. 1.

Qui adulterium perpetrare desiderat, tenebras amat. GREG. I. V. *Moral.*

Adulterium etiam voluntate committitur. AUG. I. I. *De lib. Arbitr.* c. III.

Adulteria prolis cupiditate non excusantur. Idem *contra Jul.* c. VII.

Adulterium nature injuria est. AMBROS. I. V. *Hexam.*

Adulterium etiam foris ac barbaris detestabile. Idem I. I. *de Abraham.*

FUGA. — Si ducturi estis uxores, servate vos uxoriibus vestris. Quales vultis eas invenire, tales et ipse veniant vos. Quis vivens est, qui non castam velit ducere uxorem? Et si accepturus est virginem, quis non intactam desideret? Intactam quaeris, intactus esto. Puram quaeris; purus esto. Non enim illa potest, et tu non potes. S. AUG. tr. XXVIII *De ver. Domini.*

Non mœchaberis, id est, non ibis ad aliquam aliam, præter uxorem tuam: tu autem exigis hoc ab uxore, et non vis reddere uxori? Cum debeas in virtute præcedere uxorem tuam (quoniam castitas virtus est) et tu sub uno impetu libidinis cadis, et vis uxorem tuam victricem esse, et tu victus jaceres? Et cum tu caput uxoris sis, præcedit te ad Deum, cujus caput es. Vis tuam domum

capite pendere deorsum? Caput enim mulieris vir est; ubi autem melius vivit mulier quam vir, capite deorsum pendet domus. Si caput est vir, melius debet vivere, quam mulier, et præcedere in omnibus factis uxorem suam. Idem, *de Decem chordis.*

Nemo alienum affectet thorum, nec latendi spe, aut faciendi impunitate, nec longiore mariti absentia provocetur. Adest præsul conjugii Deus, quem nihil latet, nullus evadet. Nemo irideat vicem absentis mariti, servat excubias Deus, imo sine excubiis deprehendet reum, antequam faciat. In animis singulorum crimen agnoscit, et si maritum fefelleris, cum non falles; si maritum evaseris et judicem, non evades Judicem totius mundi. Ille gravius ulciscitur injuriam inopis, contumeliam mariti imprudentis; major est enim injuria auctorem, quam custodem thalami sprevisse, et non considerasse. S. AMBR. I. *de Abrah.* c. II.

DAMNUM. — Adulter vel ante gehennam est omnium miserimum, omnia suspicans, vel ad umbram contremiscens, ad nullum liberis respiciens oculis, sed omnes pertimescens, et qui sciunt, et qui nesciunt, acutos videns gladios impendentes, victores, judicia. In dolore semper est adulter, etiam in tenebris. S. CHRYS. in *Ps.* VII.

EXEMPLA SACRA.

FUGA. — Joseph castissimus sollicitatus ab uxore Putipharis ad adulterium, fugit, pallio in manibus ejus relicto. GEN. c. IX.

Susanna maluit cum summa ignominia mortem oppetere absque peccato, quam adulterii crimen committendo cum senibus, nullius apud homines peccati insimulari. DAN. XXIII.

B. Genovefa, Ducis Brabantiae filia, cum discedente Sifrido Romani Imperii Palatino, marito suo, comissa Goloni militi, et ab hoc nequiequam ad adulterium sollicitata fuisset, apud redeuntem deum maritum a Golone velut thori violati rea accusata, et in fluvium cum infante præcipitari jussa est. Sed a famulis in silva deserta, opeque B. Virginis, cui se specialiter commendarat, sex annis totidemque mensibus servata, tandem a marito inter venationem inventa, agnita, magnoque gaudio in thalamum denuo recepta est. MARCIANTUS tract. IV, in *Hort. Post.* lect. IX, pro.

Matrona quaedam christiana, cum Maxentius Tyrannus uxores christianas passim violaret, et ipsa quoque jam ad eundem abducenda esset, exiguum temporis spatium petiit, ut corpus decenti vestitu ornaret. Et tum cubiculum ingressa gladio pectus transfodit, statimque mortua concidit. *Ibid.*

Comes Mutinensis, cum ab Othonis III uxore Maria ad adulterium primo allectus et dein, quia consentire noluerat, de oppressione violenta etiam accusatus, ac jussu Imperatoris decollatus esset, uxor illius Imperatorem, in judicio sedentem, sic alloca est: Ecce caput mariti mei innocenter occisi; cum hoc ignem intrabo, et si quidem illud mecum illesum manserit, argumentum id innocentiae mariti mei erit; sin vero combustum fuerit, debitam iterum sceleris commissi penam subibit. Quo dicto ignem ingressa, iterumque incolans egressa, mariti quidem innocentiam, Imperatricis vero falsitatem et nequitiam probavit, effectique, ut ipsa quoque in rogum conjecta, debitas suorum criminum poenas lueret. BARON. 988, et LAUR. BEIR. lib. V *Adult.* l. CXXV.

Baldinus, Flandriae Comes, qui et Imperator Byzantinus postea fuit, tantopere ab hoc crimine abhorruit, ut quotidie per præconem edici jussisset: Nemo in palatio meo pernoscatare audeat, qui alienam conjugem tetigerit. *Ibid.* fol. 124.

DAMNUM. — Davidi, post adulterium cum Bethsabea commissum, jussu Dei dixit Nathan Propheta: Quamobrem non recedet gladius de domo tua, eo quod despexeris me, et tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut esset uxor tua. Sed et filius, qui natus est tibi, morte morietur. II REG. XII.

Cum in urbem Gabaa venisset levita alienigena cum uxore sua, et Gabaonitæ eadem cum tanta insolentia abusi essent, ut mortua conciderit, filii Israel tanti sceleris enormitate concitati, arma sumpserunt adversus filios Benjamin, urbeque successa, viginti quinque millia ex illis occiderunt. JUD. XIX et XX.

In Parmensi oppido cum vicinus quidam maritum summo mane abisse cognosceret, ad uxoris illius lectum in tenebris accessit, seque maritum simulans cum eadem congressus est. Quod ubi maritus rediens cognovit, cum conjuge sua, quæ et ipsa delusam se videns graviter dolebat, templum ingressus, multis lacrymis suum et uxoris casum enarravit; quod dum facit, auctor

sceleris daemoniaeo spiritu correptus, pariterque Daemoniae uxores christianas passim discerpit, et modo ad terram, modo ad patrietum allicit, quousque animam exhalavit. MARCH. tr. IV, lect. IX, prop. 2, ex S. DAMIAN.

Chiusquisacæ in agro Peruano, vir conjugatus decem totos annos confessionis officium intermiserat pellicie turpiter addictus. Cujus hominis statum Sacerdos Soc. Jesu cum rescivisset, eum ad confessionem invitavit, et hujus obeunde diem dixit. At adulter promissi penitus tempus destinatum non observavit; quin tota urbe otiosus cum ad defatigationem vagatus esset, domum rediit, cui occurrit repente sex simii teleritimo aspectu ac minaci, quos pone sequens agebat, squalidus homo, facie horrenda oculis ardentibus, miram spirans crudelitatem. E vestigio jussit simios pallentem ac pavore contabescentem hominem vineulis constringere, adstrictoque acerba verbera infligere quod liberalius etiam fecerunt quam jussi esse videbantur, pessimeque affectum pro desperato reliquere. Forte uxor domo abfuerat, quæ reversa maritum humi jacentem, imo emorientem offendit, mox confessarium evocavit; qui proteritis advolans, defectum sensibus cum repositum, expectavit, dum se via ostenderet, qua juvari posset miser. Redit sensus, at lingue vis loquendi defuit, oculis tantum omnia tacitus arbitratur, atque attonito similis, ubi esset ignarus, ac simiorum iterato aspectu perculsus, quo se verteret infelix non habebat. Consilium erat bestiarum infernalium, tantum terroris ac desperationis incutere homini, ut eo statu animam inquinatissimam recte in Tartarum abripiendam emitteret. Quare si quando oculus in Crucem attolleret, circumstantia monstra atrocissima quæque misero minitabantur. Sacerdos interim identidem lustrabili aqua ebullientum aspersit; et tandem cum simii usque infestarent agrum, de promptis S. Ignatii reliquiis ejus os ita attigit, ut linguam contingeret, postulantibus interim Divi suffragium circumstantibus. Secundum has preces flatum æger vehementem pectore emisit, cujus graveolentia omni mephiti terrior omnes procul abegit. Spiritus hic fetens secum exducerat vim et animum occupantis stygii Tyranni, sed non universam; detumuerat lingua, vox redierat, rigebant tamen livida immodicis plagis brachia, ut nec erigi, nec colligi ad Crucis

signum efformandum possent. Verum ea iis admota S. Patris lipsana mox colorem ac dein vigorem omnem restituerunt. Agnovit adulter suæ impietatis et petulantie magnitudinem, proin respiciens, omnem flagitiorum sentinam per confessionem eiecit, vitamque egit puriorem. *Annuae Perv. Colleg. Chiusquis.*

Miles quidam de latere conjugis intempestivæ noctis silentio vice quadam exurgens, completo cum aliena flagitio, domum luna lucente redibat, cuius faciem per fenestram intrantis uxor eminens contemplata clamat horrifice, ad ejus clamorem ancillæ domus, et famuli concurrentes, mox ad contumtum domini pariter convolarunt, quasi a conspectu dæmonis exturbati. Quod ut miles vidit, animadvertit faciem suam a forma propria recessisse, et divino iudicio secundum qualitatem peccati confusionis ignominiam induisse. Ergo ubi delituit usque mane, propter versus Ecclesiam, ut confessus Sacerdoti speciem propriam recipere mereretur, cui cum vacæ et pecudes procedentes ad pascua obviarent, mox diros dedere mugitus, et quasi subito minaci fulmine retroactæ, quæque quoque possunt diffugiunt; item pastores et obvii quique fecerunt. Sacerdos autem in ostio Ecclesiæ sedens ad dicendas horas, mox ut illum vidit, signavit se, et intrans Ecclesiam, ostium post se clausit. Tunc miles ante fores Ecclesiæ se prosternens: Miserere, inquit, pater sancte, miserere miserimo peccatori. Non sum ille qui videor, sed hoc mihi peccatis meis exigentibus, accidit, ut mea larvalis facies videatur, sed penitenti injunge quod vis, et sic de me, quod Deus voluerit, expectabo. Nec mora, ubi miles cum mira contritione et lacrymis est confessus, larvalis illa confusio detersa est, et propria faciem, cum sua integritate recepit. *THOM. CANTIPRAT. lib. II de Universo c. xxv, pag. 40.*

In Germania Otho Comes impudentissimus adulter, et pro adulterio a Constantiensi Episcopo excommunicatus, Dei iudicio turpissime deoollatur a militibus Ludovici Comitæ, cuius uxorem publicis nuptiis, eo vivente, sibi nefandissime copulavit. Qui apud monasterium in prædio ipsius constructo a suis sepultus, jussu Constantiensi Episcopi eiecit, et (ut scriptum est) ad sepulturam asini deputatur. *BARON. t. xi, ann. 1089, IV; JEREM. xxii.*

Sub annum Domini nongentesimum nona-

gesimum quintum, Imperatrix, Maria nomine, Regis Aragonum filia, Othonis Tertii uxor, ob adulterium publice igne crematur. *ALBERT. CRANT. l. IV Hist. Saxon. c. x.*

EXEMPLA PROFANA.

FUGA. — Cum ad Alexandrum Magnum quondam femella ducta fuisset, ut dormiret cum illo, et hæc interrogata, ubi tamdiu fuisset? respondisset se expectasse, donec maritus cubitum ivisset, Rex famulos acriter objurgavit dicens: Reduce eam; parum enim abfuit, ut vestra causa adulter fierem.

PLUTARCH. in Regnum et imper. apophtheg.

Lycurgi temporibus tanta erat apud omnes uxores pudicitia, ut cum Geradas nobilis Spartanus rogaretur ab hospite, quas penas apud eos adulter daret? responderit, nullas pro hoc leges a Lycurgo præscriptas esse, quia nullus apud eos adulter daretur. Cumque hospes ulterius instaret: Quid si autem existat? Subjectit iterum Geradas: Bovem tantum dabit, ut porrecto ultra Taygetum collo ex Eurola bibat. Dicente autem hospite, id fieri non posse, Geradas quoque: Quo pacto, aiebat, apud Spartanos adulteri esse possunt, ubi divitiæ, deliciae, et corporis adsestiti cultus probro habetur: contra verecundia, modestia, ac obedientiæ Magistratibus debita observatio, decori laudique dantur? Idem in *Lacon.*

In Insula Patanae Indiæ Orientalis, tam sancte servant conjugium, ut si quis adulterium commississe deprehendatur, ad parentes per virum primum deductus jugulatur ab illis, consors vero similiter ab iisdem pugione confodiatur. *BEIRLINGER. in Theatr. Vit. Adult. f. cxxii.*

DAMNUM. — Aurelianus Imperator tantopere hoc vitium aversatus est, ut militem in adulterio deprehensum duarum arborum ramis implecti, sicque per eos discerpi voluerit. *Ibid.*

Saxones adhuc pagani, adulteram se strangulare cogebant, et super bustum illius incense et concrematae adulterum suspendebant. *MARCH. tr. IV de Charit. lect. ix, prop. 2.*

Egyptii adulteris virgibus mille ictus infligebant, adulteras vero ad perenne dedecus nares truncabant. *Ibidem.*

Cumani adulteram in foro ridendam exponebant, deinde asino per totam urbem

circumvehebant, ut tota vita esset infamis, nam propter hanc equitationem Onobatis vocabatur. *Ibidem.*

SIMILITUDINES.

FUGA. — Sicut satius est fame mori, quam Idolothytis vesci; ita satius est defungi sine liberis, quam ex illicito conebitu stirpem quaerere. *S. AUG. De thor. conjug.*

Sicut gubernator in portu naufragium faciens, haudquaquam impetraret veniam; sic nec is, cui conjugium concessum est, quo lapsus effugiat, si aliena scrutetur matrimonia, aut quæcumque aliam feminam curiosis scrutetur oculis. *S. CHRYS. de verbis Isai. hom. III.*

QUALITAS. — Sicut quisque, sive Regis violaverit uxorem, sive pauperis, sive servi, pari ratione adulter est, cum peccatum non personarum differentia, verum ex voluntate improba id scelus admittentis iudicetur; ita et hic, imo magis adulterum dixerim, qui quamlibet ex vulgo, quam qui ipsam Reginam violaverit; illic enim plurima irritamenta sunt, puta opes, elegantia, forma, et ejusmodi, quorum hic nihil invenitur. *S. CHRYS. V de Adult.*

ASCETICA.

Tria fere sunt, quæ de hoc vitio bene advertere debet Asceta. Primum est, ut gravitatem illius estimare discat, aliisque similibus estimationem ingenere studeat, quam quidem ex triplici injuria, quam facit, concipere poterit; nam 1. grandem injuriam facit ipsi Sacramento Matrimonii, atque effectui illius, cum enim hoc Sacramentum ideo institutum sit, ut sint duo in carne una, sicque inseparabilis unio Christi cum Ecclesia significetur; hanc utramque rationem, quantum in se est, conatur tollere adulter. 2. Etiam conjugii alteri gravem injuriam affert; cum potestatem corporis sui, quam non ipse, sed consors conjugii habet, eidem auferat; unde Marchantius infert, hoc furtum quovis alio furto gravius esse: nam in illis aliquid a se distinctum, in hoc autem seipsum, qui factus est una caro cum conjugio, eripit. 3. Ipsi etiam juramento, quo publice in Ecclesia fidem sibi mutuo dederunt conjuges, injuriam facit, quæ quidem

violatio tanto gravius censi debet, quanto digniores sunt, coram quibus editum est hoc juramentum nempe Christus in Ven. Sacramento existens; Ecclesia, cuius auctoritate et imperio, ac approbatione contrahitur; Sacerdos, a quo benedictio impertitur; Baptismus, super quo juratur; Colites, qui velut testes et vindices fidei datæ invocantur.

Secundum est, ut bene notat, conjugibusque inculcet memorabilem illam S. Hieronymi sententiam, dum ait: Origo quidem amoris honesta erat, sed magnitudo deformis. Nihil autem interest, ex quam honesta causa quis insaniat. Unde Xistus Pythagoricus in suis sententiis ait: Adulter est in suam uxorem ardentior amator. In aliena quippe uxore omnis amor turpis, in sua nimis. Sapientis iudicio debet amare conjugem, non affectu. Non regnet in eo voluptatis impetus, nec præcepserat ad coitum; nihil enim est foedius, quam uxorem amare ut adulteram. Certe qui dicunt, se causa republicæ et generis humani uxoris conjugii, et filios procreare, imitentur saltem pecudes; et postquam venter uxoris intumuerit, non perdat filios; nec amatores se uxoris præbeant, sed maritos. *S. HIERON. contra Jovin. lib. I.*

Tertium est, ut ex gravitate adulterii corporalis colligat spiritualis adulterii gravitatem; cum enim in hoc et persona, cum qua contrahitur, scilicet ipse Deus, sit infinitus dignior; et ipsa conjunctio, utpote quæ voto firmatur, arctior existat; et causæ recedendi longe minores, cum quidquid ex amore creaturæ sperari potest, in Creatore infinitus perfectius habeatur, facile apparet, ex omnibus his circumstantiis magnopere augeri illius gravitatem, atque adeo sicut innocens conjugis jure separare se potest a thoro adulteri, ita merito timendum esse, ne Deus quoque ejusmodi animam adulteram deserat tandem auxiliis suis.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Socrates dicebat, adulteros perinde facere, ac si quis nolet ex aqua superne effluente bibere, sed ex illa, quæ in fundo, et deterior est. *STOB. ser. vi.*

Adulteri maximam invidiam contrahunt, et non modo eos quos læcessunt, in se ultores provocant; verum maritos pene omnes, qui

eandem contumeliam et injuriam formidant. FRANC. PATR. I. IV de *Regn.*

Optimum medium pro adulterio vitando præscripsit Plautus, dum cecinit:

Bonas mulieres æquum est facere, ut absentes viros

Perinde habeant, quasi præsentés sint. PLAUTUS in *Sticho.*

AUCTORES.

Jacobus Marchantius, in *Horto Pastorum*, c. IV, de *Charitate.*

Laurentius Beyrlinek, in *Theatro vitæ humanæ*. V. codem.

Mathias Faber, conc. IV in *Dom.* 2 post *Epiph.*

Josephus Langius, in *Polyanthæa*, V. cod. Joannes Major, in *Magno Speculo exempl.* V. cod.

Antonius Bauroltius, in *Catechismo historiali*, c. III, tit. CIII.

ÆTERNITAS.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO.— Est, juxta Boetium, interminabilis vitæ tota simul et perfecta possessio. BOET. I. V de *Consol.* pros. VI.

Juxta Cornelium a Lapide, est Circulus in se recurrens, cujus centrum *semper*, circumferentia *nusquam* est. Juxta Drexelium, *Orbis* undique rotundus, in quo nec principium, nec finis est; Rota, quæ semper volvitur, et volvetur in omne volubilis ævum; *Annus* jugiter revolutus, qui ubi moritur et occidit, ibi et renascitur, rursumque oritur; *Fons jugis*, in quo per mæandros aquæ ad suam semper reflunt originem, ut iterum fluant; *Labyrinthus* innumeris se gyris intorquens, qui ingressos perpetuo circumducit. Est *Anguis* orbiculatim in se reflexus, caudam ore complectens, qui in sui fine rursum semper incipit. Est *duratio* semper præsens, et unum perpetuum *hodie*, quod nunquam transit in præteritum aut futurum. Est *principium* sine principio, sine medio, sine fine. DREXEL. *Consol. ætern.*

Est, juxta S. Dionysium, *ævum ævorum*, quod non interit, sed eodem semper modo se habet. S. DIONYS. c. x de *Div. nom.*

DIVISIO.— Dividitur in æternitatem *Beatorum* et *Dannatorum*; de quibus Christus, apud S. Matthæum, dixit: Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam. MATTH. XXV, 46.

EX S. SCRIPTURA.

VERITAS.— Ibit homo in domum æternitatis suæ, et circuibunt in platea plangent. ECCL. XII, 8.

Ipsi gloria nunc, et in diem æternitatis. II PETR. III, 18.

ÆTERNITAS BEATORUM.— Circumdabit te Deus diploide justitiæ, et imponet mitram capiti honoris æterni. BARUC. V, 22.

Scimus, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in coelis. COR. V, 1.

Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; et qui ad justitiam erudiant multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. DAN. XII, 3.

Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me, ut omnis, qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam. JOAN. VI, 40.

Quæ seminaverit homo, hæc et metet; quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem; qui autem seminat in Spiritu, de Spiritu metet vitam æternam. GAL. VI, 8.

ÆTERNITAS DAMNATORUM.— Discedit a me, maledicti, in ignem æternum. MATTH. XXV, 41.

Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo, et montium fundamenta comburet. DEUT. XXXII, 22.

Pœnas dabunt in interitu æternas a facie Domini, et a gloria virtutis ejus. II THESS. I, 9.

Angelos vero, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei vinculis æternis sub caligine reservavit. JUD. 6.

EX SS. PATRIBUS.

UTILITAS ÆTERNITATIS CONSIDERATE.— Æternis inhianti, fastidio sunt transitoria. S. BER. ep. III.

Melior est modica amaritudo in faucibus,

quam æternum tormentum in visceribus. S. AUG. apud DREX. consid. VI de *Ætern.*

Si quis intra centum annos una solum nocte suave, lætumque somnium vidisset, et centenis ob id annis puniretur, an appetendum hoc somnium foret? Quod autem est somnium ad centum annos, hoc est præsens vita ad futuram, immo multo minus, et quod est gutta ad pelagus, hoc anni mille sunt ad futuram æternitatem. S. CHRYS. hom. XX ad *Populum.*

Quid appendis cum infinito quantumque finitum? Decem millia annorum, decies centena millia, si dicendum est, millia millium, quæ finem habent, cum æternitate comparari non possunt. S. AUG. in *Ps.* XXXVI.

Digitus ejus apprehenderunt fuscum, hoc est, rectitudinem intentionis, per quam electi omnia opera, quasi fila in orbem æternitatis retorquent. HUGO in *Prov.* XXXI.

Quis tam insensate, tamque obstinate mentis homo uspiam poterit inveniri, qui non expavescat, et omnino abhorreat, transitoria carnis blandimenta tormentis æternis mercari, si diligenter aspiciat indesinenterque attendat, quam sint modica, seu etiam momentanea omnia ista carnis oblectamenta, quæ pertranseunt, et quam sint immania et atrocia tormenta illa æterna, quæ finem non habent, nec habere possunt? RICH. DE S. VICT. de *Stat. inter. hom.*

Nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet, quo gloria æternitatis acquiritur. S. HIER. apud DREX. consid. VI.

Viri sancti presentis vitæ dies nihil esse conspiciunt, dum illuminate mentis oculo in considerationem æternitatis defigunt. S. GREG. I. VIII. *Mor.* c. XX.

QUALITAS.— Nec putes, quia verbis finitis finitur æternitas. Æternitas in verbo quatuor syllabis constat, in se sine fine est. S. AUG. in *Ps.* CLIV.

Cum homo de æternitate disserit, cæcus de luce loquitur. S. GREG. I. XXVII *Mor.* c. XXVI.

Æternitas nec tempus, nec pars ulla temporis est. NAZIANZ. orat. XXXVIII in *Nativ. Chris.*

Vigilanti cura per cuncta opera intentio nobis nostra pensanda est, ut nihil temporale in his, quæ agit, affectet, sed totam se in soliditatem æternitatis figat. S. GREG. I. XI.

Utinam saperent, ut æternitatis imago reformetur in nobis, videlicet, ut presentia moderemur, præterita per intelligentiam

dijudicemus, novissima provideamus ad cautelam. S. BERX. S. de *SS. Petro et Paulo.*

In gloria cœlesti mira serenitas, plena securitas, æterna felicitas.

Ad æternitatis gloriam acquirendam, nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet.

Vera æternitas in solo Deo est.

Pro magno diligi non debet, quidquid fine concluditur; illa appetenda, illa magnopere diligenda quæ nec inventa transeunt, nec accepta deficiunt.

EXEMPLA CHRISTIANA.

S. David de seipso fatetur: Cogitavi dies antiquos, et annos æternos in mente habui. Et meditatus sum nocte cum corde meo, et exercitabar, et scopebam spiritum meum. *Ps.* LXXVI, 6.

Fulco, homo ad mundi leges factus, cum quadam nocte dormire non posset, cogitare secum cœpit: Si hic in molli lecto jacenti, absque alio dolore, tamen tam molesta est cubatio, quoniam eruciabor, si in lecto igneo æternum jacere et cruciari debeo? Itaque per hanc cogitationem immutatus est, ut mox sacra Cisterciensium congregationi nomen dederit. DREX. consid. V de *Ætern.*

Justus Lipsius, cum totis viribus se ad instantem mortis horam intrepido animo subeundam parasset, tandem in hæc suspiria erupit: O Mater Dei, adsis famulo tuo cum tota æternitate decertanti, et non me deseras in hæc hora, a qua pendet anime mee salutis æterna! *lb.* consid. IV.

S. Augustinus assiduo precari solebat: Domine, hic ure, hic seca, modo in æternum parcas. *Idem.* consid. V.

Olympius, senex in cenobio Gerasimi, quæsitus quomodo in tam angusta cavea, tanto æstu, inter cyniphes et muscarum examina durare posset? respondit: Fili, ista tolero, et cruciatu illos intolerabiles æternos evadam; cyniphes patior, ut vermem effugiam immortalem: hos æstus facile est perferre ei, qui ignem meruit æternum. Hæc mea,

etsi molesta, tamen brevia sunt et finem habebunt, illa nullum. *lb.* consid. IX.

Cum Troilus Episcopus, hortatu S. Joannis Eleemosynarii, liberalem eleemosynam in pauperes distribui jussisset, deinde vero penitentia ductus a S. Joanne eandem pecuniam denuo accepisset, paulo post in somnis

amplissimas sedes vidit, et in earum fronte hunc titulum: Mansio æterna, et requies Troili Episcopi. Quo titulo conspecto dum vehementer gaudet, subito videt quempiam advenientem, et sociis dicentem: Tollite hanc inscriptionem, et istam ejus loco suffigite: Mansio æterna, et requies Joannis, Episcopi Alexandrini, empta libris triginta argenti. Quo somnio correptus Troilus, liberalior in pauperes esse cœpit. *Ib.* consid. I, § 3.

Cum Thomam Morum Aloysia uxor in carcere visitans rogaret, ne vitam et bona, quibus longo adhuc tempore frui posset, sibi præcideret, quæsit ex ea quot annis putaret ipsum adhuc vivere posse; cumque illa viginti responderet, subiecit ipse: Næ tu imperita es mercatrix, o Aloysia, et quasi una de stultis mulieribus locuta es, dum æternitatem viginti annis vis commutari?

Alexander Pontifex militi flagitioso omnem medelam respuenti anulum suum tradidit, ea lege gestandum, ut quoties aspiceret, imminens mortis, unde pendet æternitas, recordaretur. Vix paucis diebus gostarat, et supplex ad Alexandri pedes se abiecit, atque omni veneno ejectione, in novum hominem reformatus est. *ENGELG.*, embl. I, § 4. *Luc. Ev.*

S. Franciscus tyrones suos identidem his verbis confirmare solebat: Fratres, magna promissimis, sed majora promissa sunt nobis. Modica hic voluptas, sed postea poena immensa; modicus hic labor, sed postea gloria æterna. *Ibid.*

P. Leonardus Lessius S. J. et ipse animo suo æternitatem assiduoolvebat, et alios ad idem faciendum hortabatur, dicere solitus, nullam sibi ad vincendas tentationes ac pericula peccatorum cavenda efficaciorē cogitationem videri. *LESS.* I. IV de *Perf.* c. IV.

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Quidam percommode æternitatis magnitudinem sic declaravit: Finge, inquiebat, totum cœlum empyreum membrana obductum et meris numeris novenariis inscriptum, quot annos putas his numeris contineri, cum Clavium demonstrat, unitatem cum quinquaginta duabus cifris, seu *nulla*, ut vocant, longe majorem numerum efficere, ac mundus totus usque ad concavum firmamenti arenulis repletus grana contineret, licet decem millia talium arenularum glo-

bulum grano papaveris æqualem dumtaxat conficerent. Si vero cifra 70 ponantur, numerum arenarum contineret, qui mundum millies mille millionibus millionum nostro majorem impleret. Et tamen si post tot annos finitus unica arenula tolleretur, nequum quasi initium factum esset æternitati. *PÆDAG. CHRIST.*, p. I, c. VIII, § 9.

Recte dixit Propheta: Elenim sagittæ tuæ (id est, calamitates hujus temporis) transeunt, vox tonitru tui (qua dices: Discedite a me, maledicti, in ignem æternum) in rota. *PS.* LXXVI, 19.

UTILITAS. — Sapienter pronuntiavit Tullius: Sapienti nihil potest videri magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo. *CICER.* III, *Tusc.*

Moysi olim præcepit Deus: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles; si semel clangueris, venient ad te Principes, et capitam multitudinis Israel; si autem prolixior, atque concisus clamor inereperit, movebunt castra. Duæ hæc turbæ duas voces *nunc* et *semper* significant: qui priorem tantum audit, non movet se; sed si posterior auribus ejus insonet, tunc ad iter æternitatis se accingit. *DREX.* consid. IV, de *Æter.*

Zeuxes quæsitus, cur tanta diligentia sua opera pingeret? respondit: Diu pingo, qui æternitati pingo. Idem facient, qui operum suorum præmium æternum fore credunt. *Ibid.* consid. IX, § 3.

Ismenias Thebanus, ad Regem Persarum legationis causa missus, cum adorare Regem juberetur, anulum in terram labi permisit, soque ad eum tollendum inclinans, in mente dixit: Non tibi, o Rex, sed anulo me inclinaui. Simili modo, qui æternitatem considerant, in omnibus adversitatibus et humiliaionibus dicunt: non tibi, sed anulo æternitatis. *ÆLIANUS.* I. XI *Hist.* cap. XXI.

Philosophus quidam in extremis constitutus, cum rogatus fuisset ut salutarem monitum relinqueret, calamus, qui loqui non poterat, arripens, duo OO pinxit, quod licet varii varie interpretati sint, rectissime tamen memoriam duplicis æternitatis, misera scilicet et felix significare dicuntur. *ENGELG.* *Embl.* I, § 3.

P. Christophoro Caro S. J. Christus apparens, hæc pauca animo verba volvere assiduo hortatus est: O æternum! o momentaneum! o longum! o breve! *Ibid.*

S. Gregorius illa verba: Introduxit me

Rex in cellam vinariam, et ordinavit in me charitatem, interpretans: Quid, ait, per cellam vinariam congruentius, quam ipsam areanam æternitatis contemplationem accipimus? Et certe quicumque cogitationem hanc altius in mentem demiserit, gloriari poterit: Ordinavit in me charitatem. *S. GREG.* in *Cont.* II.

S. Theresia, cum horam indicari audisset, dicere solebat: Jam una hora viciniior sum patriæ et æternitati. *ENGELG.* I. c. II.

CONCEPTUS PRÆDICABLES.

Ex occasione thematis: *Annos æternos in mente habui*, possunt auditoribus duo annuli pro xeno, aut alia occasione, offerri, unus ferreus, cui inscriptum sit: *Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat*; alter aureus, cui inscriptum sit: *Momentaneum quod cruciat, æternum quod delectat*. Et in primis utriusque hujus annuli usus et praxis in prosperis et adversis casibus per aliquot casus ostendatur. Deinde vero etiam fructus hujus usus ostendatur, quod scilicet eorum adminiculo quis *abstinere et sustinere* debeat (in quibus duobus capitibus tota perfectio et sapientia hominis Christiani consistit) uti tum ratione, tum exemplis facile probari potest. *PS.* LXXXVI.

Ex occasione thematis: « Ibit homo in domum, æternitatis suæ, » potest narrari parabola Barlaami de civitate, in qua consuetudo erat ut Rex non nisi per annum regnaret, postea nudus in exilium expelleretur; quod advertens quidam Rex sapiens, toto illo anno suos thesauros occulte in locum, in quem expellendum se sciebat, præmisit, unde postea expulsus, omnia cum gaudio invenit ac fructus est. Applicetur postea parabola cuius homini Christiano, atque ad thesauros bonorum operum præmittendos excitetur. *ECC.* XII, 5.

Ex occasione thematis: « Faciamus et ipsi nobis nomen, » potest enarrari, quod supra de Zeuxe dictum est, quod scilicet ideo tamdiu se pingere dixerit, quia æternitati pingebat. Excitentur proinde auditores, ut et ipsi firmiter sibi persuadeant, se æternitati laborare, atque adeo cum magna perfectione omnia sua opera perficere studeant. Quod ut tanto alacrius faciant, ostendatur nominis et præmii æterni, quod sibi per opera sua

parare possunt, excellentia et magnitudo. *I MACH.* I, 57.

Ex occasione thematis: « Reposita est mihi corona justitiæ, » potest dici vitam nostram esse similem ludo eorum, qui ad anulum penetrat et auferit, præmium et laudem acquirit. Dicitur autem hunc anulum esse æternitatem, lanceam esse considerationem et memoriam, qua quicumque anulum illum penetrabit, præmium optimæ vitæ in hoc seculo, et gloriæ in futuro auferet, id quod facile copiosius ostendi potest. *II TIM.* IV, 8.

AXIOMATA.

Momentaneum, quod delectat; æternum, quod cruciat.

Momentaneum, quod cruciat; æternum, quod delectat.

Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur æternitas. *S. BERN.* apud *ENGELG.* *embl.* I, § ult.

Nil leve quod æternum est.

Si vis beatus esse, hoc primum cogita, æternorum intuitu contemneris, et contemni.

AUCTORES.

Jeremias Drexelius de *Ætern.*

Joan. Baptiste Mani *Circulus Æternitatis.*
Henricus Engelgrave *Embl.* I, *Lucis Evangel.*

Philippus D. Outreman p. I, c. VIII, § 9.

Daniel Bartoli, in germanicam linguam ex Italica, 1660, versus.